

Abrahams Dam



Her ved Gl. Landevej i Stundsig - Horne Sogn ligger en træbevoksning, som i fordomstid havde en "Tater" som hed Abraham, han boede her under meget trange kår med sin familie.

I dag henligger Abrahams Dam i beplantningen, som må betragtes som en natur perle.



Abrahams Dam er et oplagt emne til et historisk bevaringsværdigt sted i Stundsigt – Horne Sogn.

Abrahams Dam

Vagn Munch har skrevet følgende historie om Abrahams Dam og de oplevelser som stedet har givet til ham og mange børn der gik i Stundsigt Skole 1911- 1961

Vagn Munchs erindringer er fra 1940'erne

Abrahams Dam befandt sig i nærheden af Stundsigt Skole, midt inde på én af de nærliggende gårdejers agerjord, og var et kapitel helt for sig selv.

Har tidligere hørt under Nørholm. Der er gravet ler op til at lave mursten til bl.a. at bygge Nørholm.

Området bestod af en ganske lille sø på højst 50 m. i diameter, som var omkranset af en dyb skrænt beplantet af nåletræer. Jeg følte det næsten som om jeg trådte ind i en hel anden verden, især hvis jeg nu og da begav mig alene til Abrahams Dam. Der blev skruet op for alle sanser, medens jeg oplevede dyrelivet idet jeg passerede skrænterne mod de for mig høje træer frem til den blanke sø, hvor nysgerrigheden og interessen samlede sig. Her var ingen spor af mennesker – lutter fri natur. Jeg oplevede aldrig at der var voksne tilstede, mens vi opholdt os dernede. Det var ”vores sted”. – Det siger sig selv, at denne lille oase var et fristed, der tiltrak os året rundt.

Om vinteren når der lå sne, elskede vi at kælke ned ad den stejle skrænt. Et enkelt sted hvor skrænten var særlig stejl, var der lige netop plads mellem træerne til en meget smal og ret barsk kælkebakke. Og det var netop det der var med til at gøre oplevelsen ekstra spændende. Søen befandt sig lige nedenfor foden af kælkebakken og forlængede kælketuren et godt stykke ud på den tilfrosne is. Heldigvis var det ingen som kom alvorlig til skade under nedturen.

Om sommeren gik vi på safari ved vandkanten. Vi oplevede det mangfoldige dyreliv ved søen. De farverige Guldsmede var et betagende skue, og jeg hjembragte en håndfuld nyudklækkede haletudser i et syltetøjsglas. Desværre fik de alle en krank skæbne. – Vort lille fristed lokkede os med et utal af spændende oplevelser.

Det kriblede i maven da jeg befandt mig på jomfrurejsen i en underlig lille båd på søen. Jeg padlede alt hvad remmer og tøj kunne holde et godt stykke ud på søen, for derefter at vende tilbage inden båden tog alt for meget vand ind. Det

var en hel ny og anderledes fornemmelse, i korte glimt betragtede jeg Abrahams Dam fra en hel usædvanlig vinkel.

Da jeg endelig nåede ind til vandkanten, var gummistøvlerne fulde af vand. Her stod de fleste drenge som ventede på at det skulle blive deres tur til at prøvesejle den underlige båd.

Jysk Telefon havde efterladt en ganske lille engangs special køretøj, en slags trillebør uden hjul, som de brugte til at udlægge telefonkabler med. Den havde håndtag i begge ender, så den kunne bæres af 2 mænd. – Ved hjælp af vores naturlige fantasi kunne vi med lethed forestille os den omtalte trillebør omdannet til ganske ideel robåd. – Kort og godt, vi stjal tingesten. Derefter gik vi omgående i gang med om forandringen af den. Inden længe var telefonselskabets specialkøretøj aldeles ukendelig. Tingesten havde mistet sine 4 håndtag og havde fået slået et ekstra bræt på den øverste kant hele vejen rundt – og så af sted til Abrahams Dam for at indvie båden.

Kurt Vig har skrevet følgende om

Abrahams Dam

I denne selvsåede trægruppe i banken vest for Gl. Landevej i Stundsigt er et stort dybt vandhul med vand. Her er leret til stenene til Herregården Nørholm gravet. På modsat side af vejen, Gl. Landevej 90, ligger Teglladen, hvor stenene blev tørret og brændt. Den har tidligere hørt under Herregården Nørholm.

I skrænten ved ler graven har der tidligere boet fattigfolk – vistnok ”Tatere”. Den mest kendte hed Abraham, deraf navnet Abrahams Dam.

Marken hvor Abrahams Dam ligger, tilhører ”Bakkegården” som i dag tilhører Anni og Erik Thomsen.

Redigeret og sat op af Leif Sønderskov november 2017

Foto L.S.

I forbindelse med QR-kodeturen maj 2019 fremkom Bente Jakobsen med den oprindelige historie som gav navnet til Abrahams Dam.

Bente søgte oplysninger fra relevante kilder der gav følgende historie.

Natmandens søn fik et liv på skyggesiden

Rakker, natmand, tater, kjæltring.

Kært barn har mange navne, men der var ingen i 1700-1800-tallet, der syntes, at rakkere eller natmænd var kære børn. De levede fra hånden i munden, fik kun det ringeste af det ringeste arbejde og var ugleset af alle.

Sådan var det for Johannes Hansen (1764-1821) og hans kone, Else Sophie Abrahamsdatter (1755-1805). De tilhørte Varde-rakkerne og flyttede på et tidspunkt til Transbøl. Her blev Abraham født – den yngste søn i en søskendeflok på syv. Han fik en kummerlig tilværelse med betleri og løsgængeri, med fængselsstraffe, med mange kvinder og som et fattiglem, men trods et liv på skyggesiden opnåede han længe efter sin død den ære at give navn til en sø i Stundsigt.

Abraham blev født i Transbøl den 3. juni 1797, og allerede som ni-årig blev hans sendt i hattemagerlære i Middelfart. Han holdt ud i fire år med et par rømninger undervejs, men stak så af for alvor og strejfede rundt i det vestjyske, indtil han blev anholdt i Ringkøbing i 1816.

Blev behandlet for skab

Han blev sendt tilbage til Fyn til fattigforsørgelse, da man ikke uden rejsepas kunne forlade sit sogn. Året efter blev han igen anholdt og igen sendt tilbage til Fyn. Han blev i den forbindelse indlagt på Odense Sygehus til behandling for skab. Han gik derefter til hånde forskellige steder og blev forberedt til konfirmation. Den 29. marts 1818, 20 år gammel, blev han konfirmeret i Kauslunde Kirke i Odense Amt.

Inden da havde han fået sin første straf for løsgængeri, men efter konfirmationen vendte han tilbage til Horne Sogn. Umiddelbart efter, den 11. oktober, blev han gift i Horne Kirke med Appelone Christophersdatter (1795-1831), der var datter af en rakker i Outrup. I kirkebogen står, at han var karl, og hun var huspige i Transbøl.

I de følgende år gik det nogenlunde for Abraham, der blandt andet arbejdede som daglejer hos Niels Christensen i Malle og Jens Jepsen i Bounum. Han var også indkaldt til militæret - seks år fra 1820-1826 hos Jydske Regiment lette Dragoner.

Fik tre børn på et år

Abraham og Appelone fik fem børn, Christopher i 1819, Johannes i 1822, Niels Christian i 1824, Anne Elisabeth i 1827 og Christen Degn i 1830. To af dem døde, Niels Christian som firårig og Christen Degn samme dag, som han blev

født. Da de to sidste børn blev født, stod Abraham opført i kirkebogen som fattiglem, da han havde svært ved at forsørge sin familie. I

1830 modtog familien da også fattighjælp og fik fri bolig i fattighuset. I 1831 døde hans kone, men allerede inden havde Abraham kastet sine øjne på andre kvinder, og i 1830 blev han far til i alt tre børn – Christen Degn med sin kone, en datter med sin kones halvsøster og en søn med Else Sophie Caspersdatter. Han fortsatte med at leve sammen med Else Sophie efter konens død, og de fik endnu en søn, mens Horne Sogn overtog forsørgelsen af hans tre børn med Appelone.

Dom for betleri

Han var dog hurtigt tilbage på landevejen og tilbød forskellige borgere at udføre glarmester- og blikkenslagerarbejde. Han bad også om mad, og det var forbudt. Betleri blev godt nok først gjort forbudt med en lov i 1860, men indtil da var det kun folk med en særlig tilladelse, der måtte tigge. Den 7. januar 1833 blev Abraham taget for betleri og løsgænger i Vinding Sogn.

Thi kendes fort ret: Abraham Johansen bør som Forbedringshuusfange hensættes til Arbeide i Viborg Tugt- og Forbedringshuus i 8 Maaneder.

Det var tilsyneladende hans første dom for betleri, men hans anden dom for løsgænger.

Han forklarede i retten, at han var på vej mod Salling for at finde fast arbejde, men at en stodderkonge anholdt ham i Vinding. Han blev bragt hen til sognefogeden og så kørte retsmaskineriet.

Politirettens signalement af Abraham var: 66 tommer høj, temmelig svær af bygning, har blå øjne, brunt hår og bakkenbarter, har skade på højre øje, som er noget indfaldet i hovedet, iført en kort, blå vadmels trøje, et par sorte vadmels bukser, en blå to-sels vest med ret små metalknapper, et gammelt sort silkehalstørklæde, en gammel hat og et par træsko.

Et års fængsel for løsgænger

Halvandet år senere- efter de otte måneder i Viborg Tugt- og Forbedringshus - blev han anholdt i Aulum sammen med Marie Cathrine Olesdatter, mistænkt for tyveri, betleri og løsgænger. Abraham nægtede både tyveri og betleri, selvom Marie Cathrine Olesdatter erkendte, at de havde drevet betleri.

Tyveriet skulle være begået mod en landmand, som mistede sin pung på et værtshus. Senere havde landmandens nabo set Abraham med den stjålne pung, men da han blev anholdt, havde han en anden pung på sig.

Han blev idømt et års fængsel for tredje gang løsgænger og afsonede sin straf i Viborg Tugthus.

Fattigkommission sagde ja til ægteskab

Han blev løsladt den 6. april 1836 og søgte et halvt år senere om tilladelse til at indgå ægteskab med Marie Cathrine Olesdatter. Han bad så mindeligt om at få lov til at gifte sig “da jeg ikke ser mig i stand til at forsørge mine umyndige børn uden en troe og kjærlig moders hjælp”.

Thorstrup-Horne Fattigkommission med sognepræst Jacob Daugaard som formand sagde ja til ægteskabet med en lidt sarkastisk bemærkning om, at kommunen havde forsørget hans tre børn. “Den ene af disse er uconfirmeret og tjener for sit brød. For de to andre betaler kommunen endnu årlig 15 rudl. 4 Mark Cour. Hvis altså Abraham Johansen imod al sandsynlighed nogensinde skulle blive i stand til at refundere den således i en lang række af år oppebårne betydelige understøttelse, kunde Communen naturligvis intet have imod, at han indlod sig i et nyt ægteskab”. (Udgiften på 15 rudler og 4 mark cour svarede cirka til en års løn for en karl på landet).

Parret blev dog aldrig gift. I kirkebogen i forbindelse med Marie Cathrines død i 1858 står således, at hun er ugift, mens Abraham Johansen ved sin død den 25. maj 1856 står, at han er enke. De blev begge begravet på Horne Kirkegård.

Abrahams synder gik i arv

Havde Abraham levet et liv på skyggesiden, var det ikke meget anderledes for nogle af hans familiemedlemmer. Hans datter, Else Marie Abrahamsdatter, som han fik med konens halvsøster, var gift i alt fem gange og fik fem børn med fem forskellige mænd. Hun døde i Christianshavn Kvindefængsel i 1870, da hun var dømt til døden for at have ombragt sit sidstfødte barn.

Hans søn, Casper Abrahamsen, som han havde med Else Sophie Caspersdatter, udvandrede i 1880 til Canada, men havde masser af domme med i bagagen. Han var således idømt 10 slag ris for betleri, 20 slag ris for betleri, 10 slag rotting (slag med spanskrør) for betleri, i 1852 otte års tugthus for tyveri, i 1867 2x4 dage på vand og brød for løsgængeri og samme år et års fængsel for tyveri. Han døde som 62 årig i 1895 i Maine i USA.

Hans søn Johannes med hustruen Appelone døde som 31-årig i Ølgod.
Dødsårsag: han forløftede sig på en sten.

Hans bror Johannes, der blev gift med Else Sophie Caspersdatter, som Abraham havde to børn med, blev i 1813 dømt til et år i tugthus for tyveri og blev løsladt med påtegningen ”doven og utroe”. I 1815 blev han dømt til to år i tugthus for bedrageri.

Levede i en jordhule

Af en folketælling i 1845 fremgår det, at Abraham og Marie Cathrine bor i et hus i Stundsig, og at Abraham er glarmester. Det med huset er lidt af en tilsnigelse. Det var rettelig en jordhule på kanten af en lergrav på banken vest for Gl. Landevej. Graven opstod, da der blev gravet ler til de sten, der i slutningen af 1700-tallet blev brugt til byggeri af Nørholm Gods.

Her levede parret et liv, som ligger langt fra den idyl, der i dag kan opleves på stedet. Lergraven findes nemlig stadig i form af en sø på Anni og Erik Thomsens mark. Der boede flere rakkere i jordhuler i skrænten, men søen har fået navn efter den mest berømte eller måske snarere berygtede af dem alle, nemlig Abraham. Den hedder Abrahams Dam og er dermed med til at holde live i historierne om taterne, rakkerne, natmændene og kjæltringene i Horne Sogn.

Skrevet og redigeret af Bente Jakobsen 2019.